

Geschiedenis:

Het dubbele gezicht van Pruisen

Duitse geschiedenis tot 1815

Land van filosofen en literatuur, maar ook van militair vernuft en gestaalde kaders. In de geschiedenis van Pruisen komt het allemaal samen. Pruisen is staat symbool voor de Duitse geschiedenis als geheel en mag zich de laatste jaren weer in een groeiende belangstelling verheugen.

Pruisen werd pas in 1701 een koninkrijk, toen keurvorst Friedrich III van Hohenzollern zichzelf tot Friedrich I, koning van Pruisen kroonde. Diens kleinzoon Friedrich II, beter bekend als Frederik de Grote of 'der alte Fritz', vertegenwoordigde in eigen persoon het dubbele gezicht van Pruisen. Enerzijds voerde hij vele oorlogen, anderzijds was hij een weldoener voor de kunsten: hij speelde fluit, componeerde muziek en correspondeerde uitvoerig met Voltaire.

Pruisen bleef ook na Frederik de Grote een land dat zich enerzijds beroemen kon op zijn grote filosofen als Kant, Herder, Fichte en Hegel, en op het Bildungsideal van wetenschappers als Von Humboldt. Maar het ontwikkelde zich in de negentiende eeuw ook tot dé militaire grootmacht in Centraal Europa en domineerde het Duitse keizerrijk. Onder leiding van de Pruisische koning en Duits keizer Wilhelm II begon Duitsland in 1914 de Eerste Wereldoorlog. Die oorlog werd verloren en Wilhelm moest het veld ruimen.

Tijdens de Republiek van Weimar bleef Pruisen als vrijstaat met een eigen regering bestaan. Toen in 1933 de nazi's aan de macht kwamen hieven zij alle deelstaten op. Zo kwam er een eind aan Pruisen dat in 1947 officieel werd opgeheven. In een speciale wet van de Geallieerde Controleraad werd bevestigd dat de staat Pruisen had opgehouden te bestaan. Het land dat zich in de achttiende eeuw uitstrekte van het Nederlandse Venray en Zevenaar tot aan het Litouwse Klaipėda was op dat moment verdeeld over Duitsland, Polen, Rusland en Litouwen. Pas na de Val van de Muur raakte men weer geïnteresseerd in de Pruisische geschiedenis: omwille van het Duitse verleden in gebieden in Oost-Europa, en ook vanwege die positieve Pruisische waarden als dienstbaarheid, tolerantie en Verlichting.

Napoleon

Men zegt wel eens dat het huidige Duitsland zonder Napoleon nooit zou hebben

bestaan. Napoleon heeft ervoor gezorgd dat de hopeloos verdeelde kleine en grote Duitse staten gezamenlijk optrokken tegen de vijand. Ook werden er in een aantal Duitse staten belangrijke hervormingen doorgevoerd.

Het Duitse nationalisme kreeg in de periode dat Frankrijk greep had op een groot deel van Duitsland een belangrijke impuls. Als reactie op het Franse patriottisme ontwikkelden de Duitsers een soort eigen gevoel van saamhorigheid. Ook wilden zij niet langer het slagveld van Europa zijn. Op Duits grondgebied vonden bloedige veldslagen plaats, zoals de slag bij Jena en Auerstedt in 1806, waarbij Pruisen vernietigend werd verslagen. Frankrijk kon hierdoor zonder problemen doorstoten naar Rusland, waar het pas echt fout ging. Het gigantische leger van Napoleon liep vast in de Russische winter en werd gedecimeerd. Op de terugtoch vanuit Moskou werd Napoleon tijdens de Volkerenslag bij Leipzig in 1813 de genadeslag toegebracht.

In de Duitstalige gebieden die vanaf 1806 onder Franse invloed kwamen, voerde Napoleon grote politieke veranderingen door. Zij werden verenigd in de Rijnbond, die tot 1813 zou blijven bestaan. Ook Duitse staten die niet direct onder Franse invloed kwamen werden in deze periode flink wakker geschud. Van historische betekenis waren de Pruisische hervormingen. Die werden, nadat Pruisen was gehalveerd, doorgevoerd om verovering door Napoleon te voorkomen. Lijfeigenschap werd afgeschaft, het belastingstelsel, het leger en het onderwijs werden onder leiding van Freiherr Vom Stein, Von Hardenberg en Von Humboldt grondig gemoderniseerd.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/11/het-dubbele-gezicht-van-pruisen>